

David Ricardo

(1772-1823)

Ο Βρετανός οικονομολόγος Ντέιβιντ Ρικάρντο υπήρξε μία από τις σημαντικότερες μορφές στην εξέλιξη της οικονομικής θεωρίας. Διατύπωσε και θεμελίωσε με αυστηρό τρόπο το «Κλασικό» σύστημα της πολιτικής οικονομίας. Η κληρονομιά του Ρικάρντο κυριάρχησε στην οικονομική σκέψη κατά το μεγαλύτερο μέρος του 19ου αιώνα.

Η οικογένεια του Ντέιβιντ Ρικάρντο καταγόταν από Πορτογάλους Εβραίους που είχαν καταφύγει στην Ολλανδία κατά τη διάρκεια διωγμών στις αρχές του 18ου αιώνα. Ο πατέρας του, Άμπραχαμ Ίσραελ Ρικάρντο, γεννημένος στην Ολλανδία, ήταν χρηματιστής στο Άμστερνταμ και μετανάστευσε στο Λονδίνο περί το 1760 για να διαπραγματεύεται βρετανικούς τίτλους για λογαριασμό Ολλανδών πελατών. (Μετά την άφιξή του στο Λονδίνο, το οικογενειακό επώνυμο «Israel Ricardo» απλοποιήθηκε σε «Ricardo»). Ο Άμπραχαμ αναδείχθηκε σε εξέχουσα μορφή του City του Λονδίνου, κατέχοντας μία από τις δώδεκα θέσεις χρηματιστών που επιτρέπονταν σε Εβραίους

στο Χρηματιστήριο του Λονδίνου. Υπήρξε επίσης ενεργό και διακεκριμένο μέλος της τοπικής σεφαραδίτικης εβραϊκής κοινότητας. Το 1769 νυμφεύθηκε την Άμπιγκεϊλ Ντελβάλλε, με την οποία απέκτησε δεκαεπτά παιδιά — δεκαπέντε από τα οποία έφθασαν στην ενηλικίωση! Ο Ντέιβιντ Ρικάρντο, γεννημένος στις 18 Απριλίου 1772, ήταν ο τρίτος από εννέα γιους (έξι από τους οποίους, όπως και ο ίδιος, ακολούθησαν το επάγγελμα του χρηματιστή στο Λονδίνο).

Ο Ρικάρντο μεγάλωσε στο οικογενειακό σπίτι στην οδό Bury στο City του Λονδίνου. Οι πρώτες του σπουδές δεν είναι σαφείς· πιθανόν να εκπαιδεύτηκε κατ' οίκον έως το 1783, όταν στάλθηκε στο Άμστερνταμ για δύο περίπου έτη, για να φοιτήσει σε σχολείο (πιθανολογείται ότι επρόκειτο για τη σχολή Talmud Torah που συνδεόταν με την Πορτογαλική Συναγωγή του Άμστερνταμ). Με την επιστροφή του, σε ηλικία δεκατεσσάρων ετών, ο πατέρας του τον απασχόλησε πλήρως στο Χρηματιστήριο του Λονδίνου, όπου γρήγορα έδειξε ιδιαίτερη ικανότητα. Το 1793, σε ηλικία 21 ετών, ο Ρικάρντο ήρθε σε ρήξη με την οικογένειά του και την ορθόδοξη εβραϊκή πίστη του, όταν αποφάσισε να νυμφευθεί την Κουάκερη Πρισίλα Αν Γουίλκινσον. Κατά τον ίδιο, ο αμφιλεγόμενος αυτός γάμος υπήρξε το αποκορύφωμα — και όχι η αιτία — μιας μακράς εσωτερικής απομάκρυνσης. Ρασιοναλιστής εκ φύσεως, είχε ήδη απομακρυνθεί από την πίστη των προγόνων του και έλκονταν από τον Ουνιταριανισμό, μία διαφωνούσα χριστιανική αίρεση που υιοθετούσαν πολλοί διανοούμενοι του Λονδίνου. Αποξενωμένο τόσο από την εβραϊκή όσο και από την κουακερική κοινότητα, το νεαρό ζευγάρι (κυρίως ο Ρικάρντο) προσδέθηκε τελικά στην

Ουνιταριανή Εκκλησία. Αρχικά εγκαταστάθηκαν στο Λάμπεθ, στη συνέχεια στο Mile End (1803) και κατόπιν στην Grosvenor Square (1812).

Αποκομμένος από την πατρική επιχείρηση, ο Ρικάρντο ξεκίνησε μόνος του. Με τη βοήθεια γνωριμιών και στηριζόμενος στη φήμη του στο City, ίδρυσε δική του επιχείρηση ως διαπραγματευτής κρατικών ομολόγων. Σε σύντομο διάστημα έγινε εξαιρετικά πλούσιος. Μεταξύ των σημαντικών επιτευγμάτων του ήταν η σύσταση κοινοπραξίας με τον John Barnes και τον James Steers, η οποία ανέλαβε το Κρατικό Δάνειο του 1807 για λογαριασμό του Χρηματιστηρίου του Λονδίνου. Η Ricardo & Co. επανέλαβε το εγχείρημα (εν μέρει με άλλους) κάθε έτος μεταξύ 1811 και 1815. Το 1814, σε ηλικία 41 ετών, δηλώνοντας ότι ήταν «αρκετά πλούσιος ώστε να ικανοποιεί όλες τις επιθυμίες μου και τις λογικές επιθυμίες όσων με περιβάλλουν», άρχισε να αποσύρεται από τις επιχειρήσεις. Αγόρασε το κτήμα Gatcombe Park στο Gloucestershire και εγκαταστάθηκε ως γαιοκτήμονας. Μετά το 1815 επένδυσε μεγάλο μέρος της περιουσίας του σε ακίνητα, υποθήκες και γαλλικούς τίτλους. (Παρότι είχε ουσιαστικά αποσυρθεί, υπέβαλε προσφορά για το δάνειο του 1819 — το οποίο όμως κέρδισε ο Rothschild — και στη συνέχεια παραιτήθηκε οριστικά από το Χρηματιστήριο).

Κατά τα χρόνια της χρηματιστηριακής του δραστηριότητας συμμετείχε ενεργά στην κοινωνική ζωή του Λονδίνου. Υπήρξε μέλος του London Institution και της Geological Society. Συμμετείχε σε εξέχοντες κύκλους των Ουίγων, όπως το King of Clubs και το Brooks's, συναναστρεφόμενος προσωπικότητες όπως ο Baron Holland, ο Richard Sharp και η ομάδα του Edinburgh Review (Horner, Brougham, Sydney Smith, Jeffrey). Αν και πνευματικά ανήσυχος, τα πρώτα του ενδιαφέροντα αφορούσαν τις φυσικές επιστήμες (ιδίως τη γεωλογία). Στην πολιτική οικονομία ήλθε σχετικά αργά, όταν διάβασε τυχαία τον Πλούτο των Εθνών του Άνταμ Σμιθ το 1799.

Ο Ρικάρντο δεν ήταν πολυγραφότατος και θεωρούσε τη συγγραφή επίπονη. Κατόπιν προτροπών φίλων του, δημοσίευσε το 1809 επιστολή στη Morning Chronicle για την υψηλή τιμή του χρυσού και την υποτίμηση των τραπεζογραμματίων. Η αναστολή της μετατρεψιμότητας των τραπεζογραμματίων της Τράπεζας της Αγγλίας σε χρυσό (1797) είχε προκαλέσει τη «Διαμάχη περί Χρυσού» (Bullionist Controversy). Ο Ρικάρντο υποστήριξε σθεναρά τη θέση των Bullionists, αποδίδοντας τον πληθωρισμό στην αναστολή της μετατρεψιμότητας και ζητώντας την άμεση επαναφορά της. Στο πλαίσιο αυτό διατύπωσε την «κλασική» προσέγγιση στη θεωρία του χρήματος.

Οι παρεμβάσεις του συνέβαλαν στη σύσταση κοινοβουλευτικής επιτροπής υπό τον Francis Horner (1810), η οποία σε μεγάλο βαθμό συμφώνησε με τα συμπεράσματά του. Ωστόσο, η νομοθετική πρόταση για επαναφορά της μετατρεψιμότητας απορρίφθηκε το 1811.

Το 1815, εν μέσω συζήτησης για τους Νόμους περί Σίτου (Corn Laws), ο Ρικάρντο δημοσίευσε το σημαντικό Δοκίμιο του περί Κερδών. Για να αντικρούσει τα επιχειρήματα υπέρ των προστατευτικών νόμων, εισήγαγε τη διαφορική θεωρία της γαιοπροσόδου και τον «νόμο της φθίνουσας απόδοσης». Στο υπόδειγμα ενός αγαθού («σίτος»), υποστήριξε ότι τα κέρδη και οι πρόσοδοι καθορίζονται υπολειμματικά και ότι η άνοδος των μισθών δεν αυξάνει τις τιμές, αλλά μειώνει τα κέρδη. Παρά τα επιχειρήματά του, οι Corn Laws ψηφίστηκαν το 1815.

Μετά το τέλος των Ναπολεόντειων Πολέμων, ο Ρικάρντο, προτρεπόμενος από τον James Mill, συνέγραψε το έργο του Αρχές Πολιτικής Οικονομίας και Φορολογίας (1817), το οποίο έτυχε θερμής υποδοχής. Εκεί ενσωμάτωσε πλήρως τη θεωρία της αξίας στη θεωρία της διανομής, υιοθετώντας τη θεωρία της «ενσωματωμένης εργασίας» (labor-embodied theory of value). Αντιτάχθηκε στις θεωρίες του Σμιθ περί «εργασίας που διατάσσεται» και «άθροισης», διότι θεωρούσε ότι καθιστούσαν την αξία συνάρτηση της διανομής. Αναγνώρισε όμως το πρόβλημα που προκύπτει από τις διαφορετικές εντάσεις κεφαλαίου μεταξύ κλάδων και πρότεινε την έννοια του «αμετάβλητου προτύπου αξίας», χωρίς να καταφέρει να το προσδιορίσει επακριβώς.

Στις Αρχές ανέπτυξε επίσης θεωρία ανάπτυξης: με δεδομένους τους μισθούς, τα κέρδη καθορίζονται από την καλλιέργεια γης χαμηλότερης ποιότητας· με τη συσσώρευση κεφαλαίου και την αύξηση του πληθυσμού, τα κέρδη τελικά συμπιέζονται από μισθούς και προσόδους, οδηγώντας σε «στάσιμη κατάσταση». Ως αντίβαρο πρότεινε την τεχνική πρόοδο και το εξωτερικό εμπόριο. Στο περίφημο υπόδειγμα του συγκριτικού πλεονεκτήματος (Πορτογαλία–Αγγλία, οίνος–ύφασμα) έδειξε ότι το εμπόριο είναι επωφελές ακόμη και όταν μία χώρα έχει απόλυτο πλεονέκτημα σε όλα τα αγαθά.

Το 1819 εξελέγη βουλευτής (σε ιρλανδική περιφέρεια) και ασχολήθηκε με νομισματικά και εμπορικά ζητήματα, όπως η επαναφορά της μετατρεψιμότητας, η αποπληρωμή του δημοσίου χρέους και η κατάργηση των Corn Laws. Κατά την ύφεση 1819–21 αντιπαρατέθηκε με τον Μάλθους για το ενδεχόμενο «γενικής υπερπαραγωγής», υπερασπιζόμενος τον Νόμο του Say. Παρά τις θεωρητικές διαφωνίες τους, διατήρησαν στενή φιλία.

Με το έργο του 1817, ο Ρικάρντο ανήγαγε την οικονομική θεωρία σε πρωτοφανές επίπεδο αυστηρότητας. Το σύστημά του κυριάρχησε στον 19ο αιώνα και αποτέλεσε τον πυρήνα της «Κλασικής» ή «Ρικαρδιανής» Σχολής. Αν και η επιρροή του μειώθηκε μετά την Οριακή Επανάσταση (1871–74), το έργο του αναζωπυρώθηκε με τον Πιέρο Σράφα (1960) και συνεχίζει να εμπνέει το νεο-ρικαρδιανό ερευνητικό πρόγραμμα έως σήμερα.

Μετάφραση από τον Ιστότοπο [History of Economic Thought Website](#)